

ชื่อเรื่องวิทยานิพนธ์ **กรณีศึกษาการมีส่วนร่วมในการประกอบอาชีพของสตรี
ในพื้นที่เกษตรใกล้เมืองและไกลเมือง**

ชื่อผู้เขียน **วรารัตน์ บรรณศักดิ์**

วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต เกษตรศาสตร์ (สาขาส่งเสริมการเกษตร)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ :

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. นรินทร์ชัย พัฒนพงศา	ประธานกรรมการ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. เบญจพรรณ ชินวัตร	กรรมการ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดุษฎี ณ ลำปาง	กรรมการ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ รัญจวน สานะเสน	กรรมการ

บทคัดย่อ

กรณีศึกษาการมีส่วนร่วมในการประกอบอาชีพของสตรี ในพื้นที่เกษตรใกล้เมืองและไกลเมือง มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาถึงสภาพทั่วไปและการมีส่วนร่วมในการประกอบอาชีพของสตรี ตลอดจนศึกษาถึงปัจจัยที่ทำให้สตรีมีส่วนร่วมในการประกอบอาชีพมากหรือน้อยแตกต่างกัน

การวิจัยครั้งนี้ ประชากรที่ศึกษา คือ คู่สามี-ภรรยา ในพื้นที่เกษตรใกล้เมืองและไกลเมือง รวม 101 คู่ รวมเป็นประชากรจำนวน 202 ราย โดยการสุ่มตัวอย่างแบบมีระบบ รวบรวมข้อมูลโดยวิธีการสัมภาษณ์แบบสอบถาม และวิธีการประเมินสถานะชนบทแบบมีส่วนร่วม (Participatory Rural Appraisal)

จากการศึกษาพบว่า สตรีในพื้นที่เกษตรใกล้เมืองและไกลเมืองมีอายุเฉลี่ย 39 ปี ส่วนใหญ่ (มากกว่า 3 ใน 4) จบการศึกษาระดับประถมศึกษาถึงประถมศึกษา หรือเทียบเท่า สตรีประมาณครึ่งหนึ่งมีสถานภาพระดับความเป็นอยู่ และความขยันหมั่น

เพียงอยู่ในระดับปานกลาง มีเพียงส่วนน้อย (ในพื้นที่เกษตรใกล้เมืองร้อยละ 17.50 ในพื้นที่เกษตรไกลเมืองร้อยละ 9.80) ที่มีและ/หรือเคยมีสถานภาพด้านผู้นำทางการในสังคม ในพื้นที่เกษตรใกล้เมืองมีลักษณะเป็นครอบครัวเดี่ยวมากกว่าในพื้นที่เกษตรไกลเมือง ครึ่งหนึ่งของสตรีในทั้งสองพื้นที่มีบุตรอยู่ในวัยเรียน และมีไม่ถึง 1 ใน 4 ที่มีบุตรในวัยก่อนเข้าเรียน สตรีประมาณ 2 ใน 3 ในพื้นที่เกษตรใกล้เมืองเคยผ่านการฝึกทักษะในการประกอบอาชีพอื่นนอกภาคเกษตร ส่วนในพื้นที่เกษตรไกลเมือง มีสตรีเพียงร้อยละ 6.56 ที่เคยผ่านการฝึกทักษะอาชีพอื่นนอกภาคเกษตร

ครอบครัวในพื้นที่เกษตรไกลเมืองซึ่งผลิตพืชตลอดทั้งปี มีที่ดินถือครองเป็นของตนเองมากกว่าในพื้นที่เกษตรใกล้เมืองซึ่งส่วนใหญ่ผลิตพืชในฤดูแล้ง ขนาดที่ดินทำกินเฉลี่ยต่อครัวเรือนในพื้นที่เกษตรใกล้เมืองมีมากกว่าพื้นที่เกษตรไกลเมือง แต่รายได้เฉลี่ยจากการผลิตพืชกลับน้อยกว่า ภาระหนี้สินของครอบครัว ในพื้นที่เกษตรไกลเมืองมีมากกว่าในพื้นที่เกษตรใกล้เมือง โดยเฉลี่ย สตรีรับชมโทรทัศน์ 1 ชั่วโมง 42 นาที/วัน รับฟังวิทยุ 22 นาที/วัน อ่านหนังสือพิมพ์ 14 นาที/สัปดาห์ ซึ่งใกล้เคียงกันทั้งสองพื้นที่

สตรีในพื้นที่เกษตรไกลเมืองส่วนใหญ่ทำงานแลกเปลี่ยนแรงงานและรับจ้างทั่วไปในภาคเกษตร (ร้อยละ 81.97 และร้อยละ 86.88) แต่ในพื้นที่เกษตรใกล้เมืองพบเพียงไม่ถึงครึ่งหนึ่ง สตรีในพื้นที่เกษตรใกล้เมือง 3 ใน 4 ทำงานนอกภาคเกษตร ขณะที่ในพื้นที่เกษตรไกลเมืองพบเพียง 9.84%

จากผลการทดสอบสมมติฐาน พบว่า ตัวแปรที่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในการประกอบอาชีพของสตรีในพื้นที่เกษตรใกล้เมือง คือ จำนวนบุตรในวัยก่อนเข้าเรียน จำนวนบุตรในวัยเรียน ความเห็นชอบของสามี ในพื้นที่เกษตรใกล้เมือง คือ ความเห็นชอบของสามี สถานภาพระดับความเป็นอยู่ของครอบครัว ความขยันหมั่นเพียรของสตรี สถานภาพด้านผู้นำทางการในสังคมของสตรี ส่วนตัวแปรที่ไม่พบความสัมพันธ์เลยในทั้งสองพื้นที่ คือ อายุ ระดับการศึกษา การรับสื่อมวลชน การผ่านการฝึกทักษะอาชีพอื่นของสตรี ภาระหนี้สิน ขนาดที่ดินทำกิน ลักษณะครอบครัว และรายได้ที่ไม่นับรวมรายได้สตรี

ในพื้นที่เกษตรใกล้เมือง คู่สามีภรรยามีส่วนร่วมในการประกอบอาชีพเท่ากัน แต่ในพื้นที่เกษตรไกลเมือง คู่สามีภรรยามีส่วนร่วมในการประกอบอาชีพไม่เท่ากัน

โดยภาพรวม สตรีในพื้นที่เกษตรใกล้เมืองมีส่วนร่วมในการประกอบอาชีพมากกว่าสตรีในพื้นที่เกษตรไกลเมือง

ข้อเสนอแนะจากผลการวิจัยครั้งนี้ คือ คำึงถึงสภาพพื้นฐานของพื้นที่ก่อนการวางแผนการส่งเสริมการเกษตรและการส่งเสริมอาชีพ ให้มีการติดตามประเมินผลภายหลังการส่งเสริมการเกษตรและการส่งเสริมอาชีพ ส่งเสริมอาชีพให้กับเยาวชนที่จบการศึกษาระดับมัธยมศึกษา และไม่มีโอกาสศึกษาต่อในระดับสูงกว่า การวางแผนการส่งเสริมการเกษตรและการวางแผนการส่งเสริมอาชีพ ควรกำหนดกลุ่มบุคคลเป้าหมายให้ชัดเจน และตรงกับเรื่องที่จะนำไปส่งเสริม สนับสนุนให้มีการสร้างสถานรับเลี้ยงเด็กก่อนวัยก่อนเข้าเรียนขึ้นในชุมชน ใช้วิธีการประเมินสภาพชุมชนแบบมีส่วนร่วม (Participatory Rural Appraisal) ในการเก็บรวบรวมข้อมูลบางเรื่อง

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

Copyright© by Chiang Mai University

All rights reserved

Thesis Title A Case Study of Women's Participation in
the Work Force of Two Areas of Different
Distances from the City

Author Miss Wararat Bunnasak

M.S. Agriculture (Agricultural Extension)

Thesis Examining Committee :

Assist. Prof. Dr.Narinchai Patanapongsa Chairman

Assist. Prof. Dr.Benchaphun Shinawatra Member

Assist. Prof. Dusdee Nalampang Member

Assist. Prof. Runjuan Sanasen Member

Abstract

The purposes of this research were (1) to identify the general background of women and women's participation in the work force and , (2) to study the factors effecting women's participation in the work force.

The samples of this research were 101 married couples of two areas of different distances from the city, an area nearby the city (ANC) and an area far from the city (AFC). The data was collected by the use of interview schedule and participatory rural appraisal method. The result of this research can be concluded as follows :

The average age of women was 39 years, the majority of them finished primary education , their status of wealth

and deligence of half of them were perceived at middle level and few of them had formal leader status.

There was a higher percentage of extended families in AFC than in ANC , 39.34 % as compared to 12.50 % . In both areas , half of the families had school-aged children and few of them had preschool-aged children. About two-thirds of women in ANC had been trained in off-farm occupational skills , while less than 10 % of the other area lacked this opportunity. Families of AFC had agricultural production for the entire year, but those in ANC had agricultural production only in the dry season. In ANC , the average farm size per household was larger than the counterpart , but the average income was less. Amount of debt of families in AFC was more than that of the other area.

Women watched television about 1 hour and 42 minutes per day, listened to the radio about 22 minutes per day and read the newspaper about 14 minutes per week, indifferently between both areas.

More than 80 % of the women in AFC and less than half of them in the other area worked for labour exchange and hiring on farms. About three-fourths of them in ANC and only 9.84 % in the other area worked off-farm.

The hypothesises test of factors significantly correlating with women's participation in the work force in ANC were as follows : number of preschool-aged children, number of school-aged children and husband agreement were significant. Factors in the other area which were significant were: husband agreement, status of wealth, deligence of woman

and formal leader status. In both areas , the factors not found significantly correlating with women's participation in the work force were ; age, education, mass communication received , off-farm occupational skills , debt, farm size, character of family and income (excluding woman's income).

The couples of ANC had no differences on participation in the work force , but differences were found in the other area. Prospectively , women in ANC had more participation in the work force than women in AFC.

The suggestions of this research can be summarized as follows : to consider the background of the audience and area before providing agricultural and occupational extension plan, to monitor and evaluate after extension implementation, to promote occupations to teenagers who have finished primary school and have had no opportunity to study at higher level, to determine target clientele to meet extensional issues , to promote day care centre or kindergarten service in villages and to use participatory rural appraisal method in collecting some data.

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

Copyright© by Chiang Mai University

All rights reserved